

18.06.2024

POL-2024-78657

Maa- ja metsätalousministeriö

kirjaamo.mmm@gov.fi

VN/8175/2024-MMM-9

Poliisihallituksen lausunto Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntöön metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §, 4 § ja 5 §:n muuttamisesta

1 Lausuntopyynnön sisältö

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt Poliisihallituksen lausuntoa luonnoksesta metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista annetun valtioneuvoston asetuksen 2§, 4§ ja 5§:n muuttamisesta. Lausuntoaika on lyhyt johtuen tarpeesta saada asetusmuutos voimaan jo kuluvan laidunkauden aikana. Erityisesti suden aiheuttamat lammasvahingot runsastuvat heinä-elokuussa laumojen opettaessa kevään pentuja saalistamaan.

Asetusehdotuksen tavoitteena on parantaa erityisesti suden, karhun ja ilveksen suojelun ja kannanhoidon kansallista hyväksyttävyyttä ja sosioekonomista kestävyttä luontodirektiivin 2.3 artiklan edellyttämällä tavalla. Tähän pyritään lisäämällä EU:n tuomioistuimen sekä Suomen Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukäytännön asettamissa rajoissa joustavuutta erityisesti suurpetojen ns. vahinko- ja turvallisuusperusteisten poikkeuslupien myöntämiseen.

2 Poliisihallituksen lausunto perusteluineen

Korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) 100:2023 päätöksen seurauksena, kannanhoidollinen metsästys on useiden eri asiantuntijoiden mukaan käytännössä loppunut kaikkien suurpetojen osalta poronhoitoalueen eteläpuolella. Sen vuoksi on erityisen tärkeää, että lainsäädäntö kuitenkin antaa riittävän tehokkaat ja tarkoituksenmukaiset keinot puuttua suurpetojen aiheuttamiin vahinko- ja turvallisuusperusteisiin konflikteihin. Sillä on edelleen merkittäviä heijastevaikutuksia muun muassa suurpetojen sosiaaliseen hyväksyttävyyteen ja siten se pienentäisi riskiä suurpetojen laittomaan tappamiseen.

Suurpetojen kannanhoidollisen metsästyksen loppuminen tulee asiantuntija arvioiden mukaan johtamaan etenkin karhun osalta kannan voimakkaaseen kasvuun. Tämä tulee todennäköisesti lisäämään erilaisten petokonfliktien määrää. On tärkeää, että vahinko- ja turvallisuusperusteisten poikkeuslupien myöntäminen olisi sujuvaa.

Jos Riistakeskus ei voi myöntää poikkeuslupia, suurpetojen toimintaan puuttumisen tarve ei kuitenkaan poistu. Näissä tapauksissa asian hoitaminen siirtyy poliisille poliisilain 2:16 §:n mukaan. Tämän tulisi kuitenkin olla

vasta toissijainen keino. Poliisilaki velvoittaa kohdistamaan toimenpiteen tarkasti yksilöityyn nimenomaiseen eläinyksilöön, joka aiheuttaa vaaraa tai vahinkoa. Siltä osin poliisilain tulkinta on jopa tiukempi, mitä asetusluonnoksessa esitetty velvollisuus yksilöidä kohteena oleva eläin.

Asetusluonnos ei poista tarvetta selvittää, onko muuta tyydyttävää keinoa käytettävissä, kuin suurpedon tappaminen kuten esimerkiksi karkottaminen tai kohteen suojaaminen. Myös poliisilain puolella toimittaessa on huomiotava, onko olemassa tappamista lievempää keinoa vaikuttaa eläinyksilön toimintaan.

Asetusluonnoksessa linjataan, että suurpedon nukuttaminen tai loukuttaminen ja siirtäminen toiseen ympäristöön ei ole muu tyydyttävä ratkaisu. Molempia on kokeiltu poliisilakiperusteisten päätösten yhteydessä. Toiminta sitoo runsaasti aikaa ja resursseja, nukuttaminen vaatii erityistä osaamista, jota on vain muutamilla henkilöillä Suomessa ja ennen kaikkea se on erittäin epävarma keino. Poliisitoiminnassa saatujen kokemusten perusteella esityksen kirjausta voidaan pitää hyvänä.

Suurpedoista tehdyt varmistetut havainnot Tassu- rekisterissä ovat pysyneet vilkkaalla tasolla viimevuosina myös pääkaupunkiseudun poliisilaitoksien alueella. Suurpetojen kannanhoidollisen metsästyksen rajoittaminen näkyy nyt monella eri tapaa tilastoissa ja ilmiöissä. Suurpetojen ja ravintoketjujen huipulla olevien lajien kannat ovat siksi lisääntyneet voimakkaasti varsinkin paikallisesti. Suurpetojen paikallinen kannan kasvu on verottanut riistakantaa voimakkaasti ja suurpedoilla on pula ruoasta. Siksi niiden tarve saalistaa kotieläimiä on kasvanut ja paikallisesti on ilmennyt jopa viisi kertaa kolmen vuoden aikana samalla alueella kahteen lammastilalliseen kohdistuneita susien hyökkäyksiä, joissa kasvatettuja lampaita on menetetty jo useita kymmeniä. Suurpetojen ja erityisesti susien ihmisarkuus on vähentynyt lisääntyvän nälän vuoksi, kun iskut kotieläintiloille ovat tapahtuneet välittömän ihmisasutuksen läheisyydessä.

Suurpetojen ja ihmisen välisen konfliktien ennalta estävä toiminta on ollut pääasiassa kannanhoidollisten toimenpiteiden varassa. Tärkeimpänä tavoitteena tulisi olla yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen ja jos on havaittu luotettavalla tavalla osoitettuja ihmisissä pelkoa aiheuttavia tapauksia, tulee niihin julkisen hallinnon puuttua ehkäisevästi tehokkaalla tavalla. Susien ja ihmisten konfliktitilanteita tulee kaikilla ennalta estävillä toiminnoilla vähentää.

Laeissa ja asetuksissa ja niiden perusteella hallinnonalan toimintaa linjaavissa ohjeissa ja määräyksissä tulisikin antaa paikalliselle päätöksen tekijälle toisaalta riittävästi harkinnan varaa kokonaisarvion tekemiselle, mutta toisaalta antaa toimivaltaa tarkemmin määritetyillä puuttumiskynnyksillä ryhtyä tarpeen ja tilanteen vaatimiin toimenpiteisiin. Huolehtiminen kantojen tasapainosta on paras tapa ennalta ehkäistä konfliktien syntymistä. Poliisin ja riistakeskuksen tekemien karkotus- ja lopettamispäätöksiä perusteita

on tarkasteltava huolellisesti. Vaikka suurpetojen hyökkäykset eivät ole aiheuttaneet suoraa uhkaa ihmisen hengelle ja terveydelle, niin kotirauhan piirissä ja suoraan toimeentuloon kohdistuvissa uhkissa ja hyökkäyksissä on kysymys ihmisten turvallisuuden tunteeseen ulottuvista uhkista, joihin on pystyttävä puuttumaan tehokkaalla tavalla.

Kun kotieläintilallinen on joutunut toistuvasti suurpetojen hyökkäyksen kohteeksi ja pedot ovat aiheuttaneet hänelle suurta pelkoa toimeentulon jatkumisen sekä kotirauhan piirin turvallisuuden suhteen, tarvitsee hän yhteiskunnan tukea ja toimenpiteitä pelkojensa poistamiseksi. Poliisille kuuluu yhteiskunnan turvallisuusviranomaisena yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen. Edellä mainituissa tilanteissa on ymmärrettävää, ettei suurpetojen hyökkäyksen kohteeksi joutunut kotieläin tilallinen voi käsittää sitä, että useiden kymmenien kotieläinten hengen vaatineet hyökkäykset ja vuosia jatkuneet kotieläinten tappamiset eivät voi kuulua poliisin tai riistakeskuksen toimivaltaan. Poliisilla ja riistakeskuksella tulisi olla tehokas mahdollisuus toimivaltasäädöksien perusteella puuttua myös näihin omaisuutta koskeviin voimakasta pelkoa aiheuttaviin tapauksiin. Säädöksissä voisi kuitenkin olla hyvä yhteiskunnan taholta määritellä mahdollisimman tarkoin, milloin puuttumiskynnys ylittyy ja päättäjälle tulee toimivaltaa tehdä tarvittavat päätökset.

Poliisilaitosten kokemukset nykyisen ohjeistuksen mukaisissa karkotus- ja poistamispäätöksissä tukevat lainsäädäntöön suunniteltuja muutoksia. Varsinkin suden osalta lauman reviirin vakiinnuttua yhden yksilön poistolla ei ole saavutettu toivottua lopputulosta, laumaan jääneet yksilöt ovat jatkaneet pihakäyntejä opittuaan hankkimaan ravintoa tietystä paikasta. Vahinkoperusteiset karkotus- ja poistamispäätökset tulee jatkossakin ohjautua riistakeskuksen toimenpiteiden alle. Poliisilain mukaiset kansalaisten henkeä ja terveyttä vaarantavien petoeläinten kiinniottaminen ja lopettaminen kuuluvat selkeästi poliisin toimivallan alle. Käytännössä suurpetojen loukuttaminen tai nukuttaminen ei poliisin voimavaroin onnistu ja viranomaisyhteistyönäkin toteutettuna onnistumisen mahdollisuudet ovat minimaaliset.

Erityisesti susien ja karhujen aiheuttamat vahingot ja huolta herättävät tilanteet tulee aina käsitellä viipymättä vahingon tai kohtaamisen jälkeen. Poliisin ja riistakeskuksen välillä on selkeä ja toimiva työnjako sekä toimintamallit näihin tilanteisiin. Määritellyn työnjaon mukaan vastaavan viranomaisen tulee reagoida aina asianmukaisesti ja nopeasti tilanteen vaatimalla tavalla. Poikkeuslupia on voitu myöntää tietyin reunaehdoin, jotka ovat tarpeellisia. Harkintaan tulee, pitäisikö suurpetoja käsitellä omassa lainkohdassaan omilla momenteillaan. Myös poikkeuslupien toimeenpanon tehostamista tulisi pohtia.

Vahinko- ja turvallisuusperusteinen poikkeuslupa voisi olla riippumaton viranomaisen määräämä ja toimeenpanema maksuton toimenpide. Nykytilassa henkilön on vahinko- tai huolitapauksissa haettava riistakeskuksen myöntämää poikkeuslupaa vahinko- tai turvallisuusperustein erikseen, ja lupa on perusteltava asianmukaisesti. Luvasta peritään maksu.

Lupa-alue on maanomistukseen sidottu ja poikkeuslupa voidaan myöntää metsästysoikeuden haltijalle. Hakijan perustelut hakemuksessa tulee olla riittävän yksityiskohtaiset. Poikkeuslupa tulisi olla käytettävissä välittömästi vahingon tapahduttua.

Poikkeusluvut sekä ennen poikkeamista tehtävät muut tyydyttävät ratkaisut (karkotusluvut) tulee toimeenpanna alueilla toimivien riistanhoitoyhdistysten koulutettujen metsästäjien toimesta (SRVA). Vapaaehtoiset suurriistakonfliktien ammattilaiset pystyvät suorittamaan suurpetojen poistot turvallisesti. Koulutetuilla ryhmillä on käytössä osaavat koirat ja paras asiantuntemus. Poliisi voi luottaa suurriistavirka-aputoimijoihin. Poikkeuslupien toimeenpanossa laillisuus ja turvallisuus tulee huomioida. Poikkeuslupien toimeenpano tulee olla nopeaa ja tehokasta, jotta suurpetojen aiheuttamat vahingot ja turvallisuushuolenaiheet saataisiin minimoitua. Tämä edistää yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä ja luottamusta viranomaisten toimintaan. Viranomaisten tulee pystyä toimimaan mahdollisimman tehokkaasti ja asianmukaisesti suurpetojen aiheuttamien vahinkotilanteiden käsittelyssä sekä alueen asukkaiden turvallisuuden varmistamisessa.

Vuosien 2023-2024 aikana tutkitun laajan suurpetoihin kohdistuneen rikoskokonaisuuden (case Savukukko) yhteydessä kävi selvästi ilmi, että jos paikalliset ihmiset eivät koe mahdollisuutta vaikuttaa erityisesti erilaisia konflikteja aiheuttaviin suurpetoihin laillisesti, he ottavat käyttöönsä laittomat keinot. Sen vuoksi Poliisihallitus katsoo perusteltuna, että jos poikkeuslupan myöntämisedellytyksiä arvioitaessa voidaan huomioida muun muassa lajin biologiset ominaispiirteet ja elinvoimaisuus siten, että poikkeuslupan myöntämisvaatimukset selkiintyisivät, se lisäisi suurpetojen sosiaalista hyväksyttävyyttä ja edelleen pienentää riskejä laittomaan toimintaan.

Poliisihallitus kannattaa esitystä, jossa poikkeuslupan kohteena olevan karhun, suden, ilveksen tai ahman loukuttamista tai nukuttamista ja siirtämistä toisaalle ei voida pitää tyydyttävänä ratkaisuna. Käytännössä karhun ja muidenkin suurpedon loukuttaminen tai nukuttaminen on erittäin vaikea tehtävä ja sitoo joka tapauksessa runsaasti resursseja eikä siten ole kuin korkeintaan harvoissa ja tietyissä tilanteissa perusteltu ratkaisu. Lisäksi suurpetojen nukuttamiseen liittyvä osaaminen ja välineet löytyvät vain Luonnonvarakeskuksen kenttähenkilöstöltä ja heidänkin toimintaa tehtävissä tukee aina eläinlääkäri. Sekä loukuttamis- että nukuttamisyrityksiin liittyy lähes aina myös merkittäviä työturvallisuusriskejä.

Poliisi on viime vuosien aikana tehnyt useita Poliisilain 2 luvun 16§ mukaisia lopetuspäätöksiä esimerkiksi susille, joissa lopetusmääräys on kohdentettava asetusluonnoksen tapaan ihmisen hengelle ja terveydelle vaaraa aiheuttaneeseen yksilöön. Jos alueella liikkuu useampia susia (susipari tai lauma), on vaikeaa varmuudella kohdentaa lopetusmääräystä tiettyyn yksilöön, erityisesti lumettomana aikana. Sen vuoksi Poliisihallitus katsoo pe-

rusteltuna, että poikkeuslupiin liittyvää lainsäädäntöä tältä osin lievennettäisiin. Se mahdollistaisi tehokkaammat mahdollisuudet puuttua vahinkoa aiheuttavaan / aiheuttaviin eläinyksilöihin.

Poikkeuslupien voimassaoloajan pidentäminen on tervetullut muutos. Järjestelmää tulisi myös kehittää siten, että poikkeusluvut saataisiin viipymättä toimeenpannuiksi. Näin vahinkoa aiheuttanut eläin voitaisiin lopettaa mahdollisimman pian vahinkotapahtuman jälkeen. Tämä olisi tärkeää toiminnan yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden näkökulmasta.

3 Kokonaisuus

Poliisihallitus suhtautuu myönteisesti lakimuutoksiin, jotka lisäävät mahdollisuutta kasvattaa luonnonvaraisten suurpetojen ihmisarkuutta, sekä metsästäjien mahdollisuutta pitää yllä osaamista ja taitoa suurpetojen metsästyksen liittyen. Tämä on omiaan tukemaan riistanhoitoyhdistysten mahdollisuutta ja halukkuutta osallistua SRVA toimintaan. SRVA yhteistyö metsästäjien ja poliisin välillä on äärimmäisen tärkeää ja yhteiskunnallisesti merkittävää toimintaa. Tämän yhteistyön vaarantuminen kannanhoidollisen metsästyksen vaikeuduttua, aiheuttaa jo nyt merkittäviä resurssivaatimuksia poliisitoimintaa kohtaan.

Edellä kerrottujen perusteluiden valossa Poliisihallitus katsoo nyt esitettyjen asetusmuutosten olevan tarpeellisia ja tervetulleita.

Poliisiylitarkastaja

Vesa Pihajoki

Poliisitarkastaja

Tuomo Korhonen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 18.06.2024 klo 07:02. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.

Liitteet

Kirjoita tähän

Jakelu

Maa- ja metsätalousministeriö, kirjaamo.mmm@gov.fi

Tiedoksi

Poliisihallituksen esikunta
Poliisilakimies Visa Weckström
Poliisitoimintayksikkö / VHV
Poliisilaitokset